

**TUXUMDONLAR POLIKISTOZI SINDROMI BO'LGAN
AYOLLARDA INSULIN REZISTENTLIGINING BEPUSHTLIK
BILAN BOG'LIQLIGI**

**Toshkent davlat tibbiyot universiteti,
Magistratura fakulteti, Akusherlik va ginekologiya, bolalar
ginekologiyasi kafedrası,
Akusherlik va ginekologiya yo'nalishi 3-kurs magistranti
Mustafayeva Madina Yusup qizi**

Annotatsiya. Tuxumdonlar polikistozi sindromi reproduktiv yoshdagi ayollarda uchraydigan murakkab endokrin va metabolik holat bo'lib, hayz siklining buzilishi, erkaklik gormonlari miqdorining ortishi, tuxum hujayraning yetilishi va ajralishining buzilishi hamda bepushtlik bilan namoyon bo'lishi mumkin. Ushbu sindrom rivojlanishida insulin rezistentligi, ya'ni organizm to'qimalarining insulinga sezuvchanligining pasayishi muhim o'rin tutadi. Insulin rezistentligi natijasida qonda insulin miqdorining ortishi kuzatiladi. Bu holat tuxumdonlarda erkaklik gormonlari ishlab chiqarilishining kuchayishiga, follikulalarning normal rivojlanishi buzilishiga va tuxum hujayraning ajralib chiqmasligiga olib kelishi mumkin. Natijada homiladorlikning yuzaga kelishi qiyinlashadi. Mazkur tezisda tuxumdonlar polikistozi sindromi bo'lgan ayollarda insulin rezistentligi va bepushtlik o'rtasidagi bog'liqlik, uning rivojlanish mexanizmlari hamda reproduktiv salomatlikka ta'siri yoritilgan.

Kalit so'zlar: tuxumdonlar polikistozi sindromi, insulin rezistentligi, insulin, giperinsulinemiya, bepushtlik, ovulyatsiya, anovulyatsiya, erkaklik gormonlari, follikula, reproduktiv salomatlik, metabolik buzilishlar.

Tuxumdonlar polikistozi sindromi ayollarning reproduktiv salomatligiga ta'sir qiluvchi keng tarqalgan endokrin va metabolik kasalliklardan biridir.

Ushbu holatda tuxumdonlarning normal faoliyati buzilib, hayz siklining muntazamligi o'zgarishi, tuxum hujayraning yetilishi va ajralib chiqishi buzilishi hamda erkaklik gormonlari miqdorining ortishi kuzatilishi mumkin. Natijada ayollarda tabiiy homiladorlik yuzaga kelish ehtimoli pasayadi. O'zbekistonlik olimlarning tadqiqotlarida ham tuxumdonlar polikistozi sindromi bilan bog'liq bepushtlikda gormonal, metabolik va reproduktiv o'zgarishlar mavjudligi ko'rsatilgan.

Insulin rezistentligi tuxumdonlar polikistozi sindromining muhim metabolik xususiyatlaridan biridir. Insulin rezistentligi paytida organizm hujayralari insulinning biologik ta'siriga yetarlicha javob bermaydi. Buning natijasida qondagi glyukoza miqdorini me'yorida ushlab turish uchun oshqozon osti bezidan ko'proq insulin ishlab chiqariladi. Qonda insulin miqdorining ortishi giperinsulinemiya deb ataladi. Uzoq davom etuvchi giperinsulinemiya organizmdagi gormonal muvozanatga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Tuxumdonlar polikistozi sindromida insulin rezistentligi tuxumdonlar faoliyatining buzilishi bilan chambarchas bog'liq. Qonda insulin miqdorining ortishi tuxumdonlarning ayrim hujayralarini rag'batlantirib, erkaklik gormonlari ishlab chiqarilishini kuchaytirishi mumkin. Erkaklik gormonlarining ortishi esa tuxumdonlarda follikulalarning normal yetilishiga xalaqit beradi. Follikula yetarli darajada rivojlanmasa, tuxum hujayraning ajralib chiqishi, ya'ni ovulyatsiya sodir bo'lmashligi mumkin [1].

Ovulyatsiyaning muntazam buzilishi tuxumdonlar polikistozi sindromi bilan bog'liq bepushtlikning asosiy mexanizmlaridan biridir. Tuxum hujayra yetilib, tuxumdondan ajralib chiqmasa, urug'lanish uchun zarur sharoit yuzaga kelmaydi. Shu sababli tuxumdonlar polikistozi sindromi bo'lgan ayollarda uzoq vaqt davomida homiladorlik kuzatilmashligi mumkin. O'zbekistonlik tadqiqotchilar tomonidan olib borilgan ilmiy ishlarda ham tuxumdonlar polikistozi sindromi va anovulyator bepushtlik o'rtasidagi bog'liqlik qayd etilgan [2].

Insulin rezistentligi faqat ortiqcha tana vazniga ega ayollarda kuzatilmaydi. Tana vazni me'yorida bo'lgan tuxumdonlar polikistozi sindromiga ega ayollarda ham insulin ta'siriga sezuvchanlikning pasayishi uchrashi mumkin. Shu sababli bemorning tashqi ko'rinishi yoki tana vazniga qarab insulin rezistentligi mavjudligini inkor etish to'g'ri emas. Reproduktiv muammolar bilan murojaat qilgan ayollarda metabolik holatni ham chuqur baholash maqsadga muvofiqdir.

Insulin rezistentligini aniqlashda och qoringa qondagi glyukoza va insulin miqdorini tekshirish, glyukozaga chidamlilik sinovini o'tkazish hamda insulin rezistentligini baholashga yordam beruvchi hisob-kitob usullaridan foydalanish mumkin. Bunday tekshiruvlar tuxumdonlar polikistozi sindromi bo'lgan ayollarda metabolik xavflarni aniqlash bilan birga, reproduktiv faoliyat buzilishlarini kompleks baholashga imkon beradi. Tuxumdonlar polikistozi sindromi bilan bog'liq bepustlikni o'rganishda faqat jinsiy gormonlar miqdorini aniqlash bilan cheklanib qolmaslik kerak. Hayz siklining xususiyatlari, ovulyatsiya holati, tuxumdonlarning ultratovush tekshiruvi, qondagi glyukoza va insulin miqdori, tana vazni hamda boshqa metabolik ko'rsatkichlarni birgalikda baholash muhimdir. Bunday kompleks yondashuv bepustlikning sabablarini aniqroq aniqlash va individual davolash taktikasini belgilashga yordam beradi [3].

O'zbekiston tibbiyot muassasalarida olib borilgan tadqiqotlarda tuxumdonlar polikistozi sindromiga ega ayollarda reproduktiv faoliyat buzilishlarini erta aniqlash, gormonal holatni baholash va metabolik o'zgarishlarni hisobga olish muhimligi ta'kidlangan. Ayniqsa, insulin rezistentligi va giperinsulinemiya mavjud bo'lgan bemorlarda reproduktiv buzilishlarni kompleks baholash muhim ahamiyatga ega [4].

Xulosa.

Tuxumdonlar polikistozi sindromi bo'lgan ayollarda insulin rezistentligi bepustlik rivojlanishiga ta'sir qiluvchi muhim metabolik omillardan biridir.

Insulinga sezuvchanlikning pasayishi natijasida qonda insulin miqdorining ortishi tuxumdonlarda erkaklik gormonlari ishlab chiqarilishining kuchayishiga, follikulalarning normal rivojlanishi buzilishiga va ovulyatsiyaning izdan chiqishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli tuxumdonlar polikistozi sindromi bilan bog'liq bepushtlikni baholashda ayolning nafaqat gormonal va reproduktiv holatini, balki insulin almashinuvi va boshqa metabolik ko'rsatkichlarini ham tekshirish zarur. Insulin rezistentligini erta aniqlash va unga bog'liq metabolik buzilishlarni nazorat qilish reproduktiv salomatlikni saqlash hamda bepushtlikni kompleks boshqarishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ibragimov B. F., Xudoyarova D. R. Tuxumdonlar polikistozi sindromini tashxislashning istiqbollari. Biomeditsina va amaliyot jurnali. 2021.
2. Ixtiyorova G. A., Qurbonova Z. Sh., Roziqova D. K. Anovulyator bepushtlik va tuxumdonlar polikistozi sindromi. Buxoro davlat tibbiyot instituti ilmiy nashri. 2020.
3. Muzaffarova M. X., Ixtiyorova G. A., Oripova F. Sh. Bepushtlik va tuxumdonlar polikistozi sindromi bo'lgan ayollarning klinik xususiyatlari va laborator ko'rsatkichlari. Samarqand davlat tibbiyot universiteti ilmiy materiallari. 2022.
4. Matrizayeva G. D. Tuxumdonlar polikistozi sindromi zamonaviy tibbiyotning dolzarb muammosi sifatida. Shifokor axborotnomasi. 2018.
5. Negmadjanov B. B., Adilova M. N., Abdullayeva A. E. va boshqalar. Ayollarda reproduktiv tizim patologiyalari va tuxumdonlar polikistozi sindromining klinik xususiyatlari. Shifokor axborotnomasi. 2021.

6. Muzaffarova M. X. Tuxumdonlar polikistozi sindromida yordamchi reproduktiv texnologiyalar samaradorligini bashorat qilishning zamonaviy yondashuvlari. Buxoro davlat tibbiyot instituti. 2023.
7. Ixtiyorova G. A., Muzaffarova M. X., Irgashev D. S., Boboyev K. T. Reproductiv yoshdagi ayollarda tuxumdonlar polikistozi sindromining patogenetik jihatlari. Markaziy Osiyo tibbiyot va tabiiy fanlar jurnali. 2022